

RAZVOJ PODJETNOSTNIH KOMPETENC S PRISTOPOM GLOBALNEGA UČENJA

Development of Entrepreneurship Competences through the Global Learning Approach

IZVLEČEK

Globalno učenje je izobraževalni pristop, namenjen ozaveščanju o medsebojni povezanosti in soodvisnosti ljudi in okolja ter spodbujanju odgovornega in aktivnega globalnega državljanstva. Zavedanje o tem, kako naše vsakodnevne odločitve in dejanja vplivajo na življenja ljudi in na naravo – tako v našem lokalnem okolju kot na drugih koncih sveta –, lahko pripomore, da mladi bolj poglobljeno razmišljajo o svojih načrtih za prihodnost ter se odločajo za bolj odgovorna in trajnostno naravnana dejanja. Kompetence globalnega državljanstva, ki jih spodbujamo in krepimo s pristopom globalnega učenja, lahko predstavljajo nadgradnjo podjetnostnih kompetenc, usmerjenih v bolj odgovoren, pravičen in trajnostno naravnan način življenja, ki je hkrati tudi edini način razvoja, s katerim lahko tudi prihodnjim generacijam omogočimo življenje na tem planetu.

Ključne besede: globalno učenje, globalno državljanstvo, odgovornost, pravičnost, trajnost, aktivnost

ABSTRACT

Global learning is an educational approach aimed at raising awareness about the interconnectedness and interdependence of people and the environment, and promoting responsible and active global citizenship. The awareness of how our daily decisions and actions affect people's lives and nature – in our local environment and in other parts of the world – may make young people give more thought to their plans for the future and choose more responsible and sustainably oriented actions. The global citizenship competences, which we are promoting and strengthening through the global learning approach, may represent an upgrade to the entrepreneurship competences focused on a more responsible, fair and sustainably oriented lifestyle, which is also the only form of development that will ensure life on this planet for future generations.

Keywords: global learning, global citizenship, responsibility, fairness, sustainability, activity

UVOD

V času, ko se zaradi procesov in posledic globalizacije naša življenja vedno hitreje spreminjajo, negativne posledice potrošniškega načina življenja za ljudi in okolje pa so vse bolj opazne, je ključnega pomena, da mlade podpremo pri razvoju kompetenc, ki jim bodo omogočale lažje spoprijemanje z lokalnimi in globalnimi izzivi. Pri tem nam lahko pomaga tudi pristop globalnega učenja,¹ ki podjetnostnim kompetencam doda globalno dimenzijo.

Čeprav imamo na voljo vedno več informacij o negativnih posledicah, ki jih prinaša prevladujoči model razvoja oz. paradigma neskončne rasti, številne izmed posledic pa lahko opazujemo in občutimo tudi v našem bližnjem okolju, se zdi, kot da še vedno nismo pripravljeni spremeniti našega načina življenja ter obenem od političnih odločevalcev

zahtevati jasne strategije za ukrepanje glede izzivov, s katerimi se soočamo kot človeštvo, in zavez h konkretnim dejanjem, ki bodo omogočala dostojno življenje vseh ljudi in drugih živih bitij. Obnašamo se – nekateri bolj drugi manj –, kot da se nas izkoriščanje ljudi, uničevanje naravnega okolja, vedno večji prepad med revnimi in bogatimi, oboroženi konflikti, prisilne migracije, prehranska in energetska varnost, posledice podnebnih sprememb, revščina in bolezni sploh ne tičejo. Čeprav imamo na voljo vedno več možnosti, da poiščemo informacije o tem, kje in v kakšnih pogojih so pridelane ali izdelane dobrine, ki jih dnevno uporabljamo – pa naj gre za jutranjo kavo, mobilni telefon, kavbojke ali tisti kosček čokolade, ki nam včasih tako prija –, še vedno ne naredimo nič (ali pa vsaj ne dovolj), da bi posegli po dobrinah trajnostne pridelave oz. izdelave ali da bi razmislili, če jih dejansko potrebujemo, in se jim morda

¹ Globalno učenje je v nekaterih evropskih državah poznano tudi kot globalno izobraževanje, vzgoja za globalno državljanstvo, izobraževanje za razvoj, izobraževanje za trajnostni razvoj idr. Tudi definicij globalnega učenja je več, ena izmed bolj uveljavljenih pa je *Maastrichtska izjava o globalnem izobraževanju*, ki globalno učenje opredeljuje kot »izobraževanje, ki ljudem odpira oči in um za resničnosti globaliziranega sveta ter jih prebuja, zato da bi bilo mogoče uresničiti pravičnejši svet, v katerem bi bilo več enakosti in človekovih pravic za vse« (Svet Evrope, 2002). Dostopno na: <https://rm.coe.int/168070eb93> (pridobljeno 16. 12. 2020).

(kdaj pa kdaj) celo odpovedali. Z negativnimi posledicami našega potrošniškega načina življenja se veliko bolj kot mi soočajo tisti, ki so k vzroku za te posledice prispevali najmanj – izkoriščani delavci in delavke na plantažah kave (npr. v Kolumbiji) in v tovarnah oblačil (npr. v Bangladešu) ter otroci, ki so prisiljeni v nevarno delo v rudnikih kobalta (npr. v DR Kongo) in na plantažah kakava (npr. v Slonokoščeni obali), hkrati pa tudi številni drugi, ki živijo v okolju, uničenem zaradi čezmernega izčrpavanja naravnih virov s strani multinacionalk, ki jih z nakupom izdelkov podpiramo tudi mi (npr. katastrofalno uničenje naravnega okolja delte reke Niger v Nigeriji zaradi čezmernega izčrpavanja nafte). Redkokdo se vpraša, kaj so dejansko razlogi za vse te in druge globalne izzive, kdo je odgovoren za njih, kdo ima od tega koristi in komu to škoduje. Čeprav smo, kot pravi Vanessa de Olivera Andreotti, prav vsi del problema in del rešitve,² se moramo vprašati, v kakšni meri in kako, ter temu primerno ukrepati.

VLOGA GLOBALNEGA UČENJA

Globalno učenje je izobraževalni pristop, namenjen oza-veščanju o medsebojni povezanosti in soodvisnosti ljudi in okolja ter spodbujanju odgovornega in aktivnega globalnega državljanstva. Mlade opremlja s kompetencami, ki jih kot državljani in državljanke sveta potrebujejo za soočanje z lokalnimi in globalnimi izzivi. S pristopom globalnega učenja lahko mlade usmerimo tako k prepoznavanju prednosti in vrednotenju možnosti, ki jih prinaša globalizacija, kot k razumevanju in zmanjševanju njenih škodljivih posledic. Z zavedanjem o tem, kako naše vsakodnevne odločitve in dejanja vplivajo na življenja ljudi in na naravo – tako v našem lokalnem okolju kot na drugih koncih sveta –, lahko mladi bolj poglobljeno razmišljajo o svojih načrtih za prihodnost ter se odločajo za bolj odgovorna in trajnostno naravnana dejanja, hkrati pa razvijajo tudi veščine za soočanje s kompleksnostjo, negotovostjo in paradoksi vseh globalnih izzivov in problemov, ne da bi pri tem postali pretirano razdražljivi, tesnobni in depresivni, ampak pripravljeni za delovanje.³

Kapitalizem, neoliberalizem, modernizacija, selitev proizvodnje v države globalnega juga, izkoriščanje poceni delovne sile, čezmerno potrošništvo ipd. so pojmi, s katerimi so tekom šolanja seznanjeni tudi mladi, a razlogov za njihov obstoj in njihovih posledic ne poznajo prav dosti. Poleg tega jim aktualni učni načrti tudi ne nudijo dovolj možnosti za razmislek onkraj trenutne paradigme razvoja in raziskovanje možnih alternativ, kot so na primer sistem pravične trgovine (angl. *Fair Trade*), odrast (angl. *De-growth*) ali skupnostna ekonomija. Prav tako malokdo pozna različne kazalnike razvoja, kot so na primer indeks družbenega napredka (angl. *Social Progress Index*), indeks srečnega planeta (angl. *Happy Planet Index*) ali indeks boljšega življenja (angl. *Better Life Index*). Prav zato se na društvu Humanitas zavzemamo za vključevanje pristopa globalnega učenja v formalno in neformalno izobraževanje, saj lahko z njim mladim ponudimo dodatna znanja in veščine ter krepimo

razvoj vrednot, ki so temelj pravične, solidarne in trajnostno usmerjene družbe, hkrati pa jim pomagamo videti in razumeti širšo sliko našega sveta – sliko, katere del smo prav vsi, in prihodnost, ki jo prav vsi tudi sooblikujemo.

GLOBALNO UČENJE IN DRUŠTVO HUMANITAS

Društvo Humanitas že od samega začetka delovanja na raznolike načine sodeluje z učitelji in učiteljicami v Sloveniji ter si prizadeva, da bi skupaj dosegli večjo prepoznavnost in kakovost globalnega učenja v formalnem in neformalnem izobraževalnem procesu. V ta namen razvijamo in prilagajamo didaktična in druga izobraževalna gradiva, organiziramo izobraževanja ter izvajamo različne aktivnosti za mlade, od enkratnih delavnic do dolgoročne podpore mladim in njihovim mentorjem in mentoricam. Da bi učitelje in učiteljice še dodatno motivirali in podprli pri naslavljanju globalnih izzivov ter jih spodbudili k vključevanju tem in metod globalnega učenja v poučevanje, smo v okviru evropskega projekta *Globalni izzivi – Globalni predmeti* skupaj z učiteljicami in učitelji več slovenskih šol zasnovali priročnike za vnašanje globalnega učenja v predmetno poučevanje: *Etika, Geografija, Matematika, Tuji jezik in Zgodovina* (2020). Izhodišče za pripravo priročnikov so predstavljali izsledki raziskave o vključevanju globalnega učenja v predmetno poučevanje ter publikacija *Celostni okvir globalnega učenja*, ki smo jo pripravili skupaj s projektnimi partnerji (vse omenjene publikacije so dostopne v bazi gradiv na spletni strani Društva Humanitas. V okviru projekta smo organizirali tudi daljša usposabljanja za pedagoške delavce in delavke v kombinaciji izobraževanja prek spletne platforme, usposabljanj v živo ter mentorstva s strani strokovnjakov in strokovnjakinj s področja globalnega učenja ter krajša usposabljanja, namenjena spoznavanju pristopa globalnega učenja in praktičnih primerov za vnos globalne dimenzije v predmetno poučevanje. V želji po še bolj okrepljenem sodelovanju s pedagoško sfero smo že leta 2018 ustanovili *Klub učiteljic in učiteljev globalnega učenja*, ki pedagogom in pedagoginjam omogoča neformalna srečanja, namenjena deljenju izkušenj in izzivov, s katerimi se soočajo pri vključevanju vsebin in metod globalnega učenja v svoje poučevanje. Pomen Kluba je prepoznala tudi *Evropska mreža za globalno učenje – GENE*, ki nam je leta 2018 podelila nagrado za eno najbolj inovativnih praks globalnega učenja v Evropi.⁵

GLOBALNO UČENJE IN PODJETNOSTNE KOMPETENCE

Ob podrobnejšem pregledu in razumevanju podjetnostnih kompetenc smo ugotovili, da se te precej povezujejo s kompetencami globalnega državljanstva, katerih razvoj spodbuja globalno učenje. Pravzaprav bi lahko rekli, da so kompetence globalnega državljanstva nadgradnja podjetnostnih kompetenc, usmerjenih v bolj odgovoren, pravičen in trajnostno naravn način življenja – trajnostni način življenja oz. trajnostni razvoj pa je edini način

2 Andreotti, V. (2006). Soft versus critical global citizenship education. V: Policy and Practice: A Development Education Review, Vol. 3, Autumn, str. 40–51. Dostopno na: <https://www.developmenteducationreview.com/issue/issue-3/soft-versus-critical-global-citizenship-education> (pridobljeno 22. 12. 2020).

3 Andreotti, V., Stein, S. idr. (2019). Gesturing Towards Decolonial Futures Global Citizenship. Otherwise Study Program. Dostopno na: <https://decolonialfutures-net.files.wordpress.com/2019/05/decolonial-futures-gce-otherwise-1.pdf> (pridobljeno 22. 12. 2020).

4 GENE Global Education Innovation Award (2018). Dostopno na: <https://gene.eu/awardees-2018> (pridobljeno 16. 12. 2020).

razvoja, s katerim lahko tudi prihodnjim generacijam omogočimo življenje na tem planetu. V okviru sodelovanja pri projektu *PODVIG – krepitev kompetence podjetnosti in spodbujanja prožnega prehajanja med izobraževanjem in*

okoljem v gimnazijah (ESS, 2018–2022) smo zato pripravili pregled kompetenc podjetnosti, ki so opredeljene v ogrodju EntreComp, ter ga dopolnili/nadgradili s kompetencami globalnega državljanstva, ki jih spodbuja globalno učenje.

► Preglednica 1: Pregled podjetnostnih kompetenc z dodano globalno dimenzijo (avtorica: Alma Rogina)

PODROČJE	PODJETNOSTNE KOMPETENCE	PODJETNOSTNE KOMPETENCE Z GLOBALNO DIMENZIJO
Zamisli in priložnosti	Zaznavanje priložnosti	Zavedanje lokalnih in globalnih izzivov ter pogled, usmerjen v skupno prihodnost na enem planetu
	Ustvarjalnost	Iskanje alternativnih načinov bivanja in delovanja
	Vizija	Zavedanje in upoštevanje medsebojne povezanosti in soodvisnosti človeka in narave ter nujnosti skupnih prizadevanj za zagotavljanje dostojnega življenja vseh živih bitij
	Ovrednotenje zamisli	Spodbujanje kritičnega mišljenja: upoštevanje vpliva, ki ga imajo naša dejanja na ljudi in okolje na lokalni in globalni ravni
	Etično in trajnostno razmišljanje	... in delovanje
Viri	Samozavedanje in lastna učinkovitost	Prepoznavanje lastne vloge v globalnih procesih ter odgovornosti in moči za doseganje pozitivnih sprememb
	Motivacija in vztrajnost	Zavedanje o nujnosti sprememb v razmišljanju in delovanju – trajnostni vidik (možnost za življenje na planetu za prihodnje generacije)
	Mobilizacija virov	Spodbujanje trajnostnih praks ter iskanje alternativnih virov (npr. krožno gospodarstvo, izmenjava, souporaba, pravična trgovina, skupnostna ekonomija itd.)
	Finančna in ekonomska pismenost	Razumevanje širše slike (vpliv naših dejanj na ljudi in okolje, razlogi in posledice neenakomerne razporeditve svetovnega bogastva, vpliv mednarodnih finančnih institucij na razvoj držav, socialna in podnebna pravičnost itd.)
	Pritegnitev drugih	Medvrstniško učenje in sodelovanje
V uresničitev	Prevzemanje pobude	Spodbujanje kritičnega in kreativnega mišljenja ter proaktivnega načrtovanja in delovanja
	Načrtovanje in vodenje	Spodbujanje skupnega razvoja idej, upoštevanje različnih vidikov idej ter zavzemanje za uresničitev odgovornih in informiranih dejanj
	Soočanje z negotovostjo, nedorečenostjo in tveganjem	Prepoznavanje in zavedanje lastne vloge in moči – aktivno državljanstvo
	Sodelovanje z drugimi	Prepoznavanje prednosti in spodbujanje medkulturnega sodelovanja, medvrstniškega učenja in skupnostnega delovanja
	Učenje skozi izkušnje	Medvrstniško učenje, izkustveno učenje, eksperimentalno učenje, transformativno učenje idr.

Razumevanje in krepitev podjetnostnih kompetenc v kontekstu skupnega oblikovanja pravične, solidarne in trajnostno usmerjene družbe je tako pomemben prispevek k doseganju ciljev trajnostnega razvoja. K tem ciljem se je kot članica Organizacije združenih narodov leta zavezala tudi Slovenija. Eden izmed podciljev, natančneje podcilj 4.7, ki je povezan z izobraževanjem in s tega vidika pomemben za učitelje in učiteljice, se glasi: »Do leta 2030 poskrbeti, da bodo vsi učenci pridobili znanje in spretnosti, potrebne za spodbujanje trajnostnega razvoja, tudi z izobraževanjem o trajnostnem razvoju in trajnostnem načinu življenja,

človekovih pravicah, enakosti spolov, spodbujanju kulture miru in nenasilja, državljanstvu sveta ter spoštovanju kulturne raznolikosti in prispevka kulture k trajnostnemu razvoju.« (MZZ RS, 2019) Uradni dokument *Spremenimo svet: Agenda za trajnostni razvoj do leta 2030* namreč predstavlja poziv k ukrepi tako za vlade, zasebni sektor, mednarodne institucije kot tudi za državljane in državljanke, tudi mlade – prav mladi lahko v vlogi globalnih državljanov in državljanek na pomemben način prispevajo k uresničevanju zastavljenih ciljev ter se v prihodnosti zavzamejo tudi za njihovo razširitev in nadgradnjo, podjetnostne kompe-

tence z globalno dimenzijo pa jim pri tem lahko še kako pridejo prav.

SKLEP

Če želimo, da bodo tudi prihodnje generacije lahko dostojno živele na Zemlji ter hkrati uživale v vseh lepotah našega planeta, se moramo prav vsi – tako mlajši kot starejši – aktivirati in prevzeti odgovornost za udeležanje trajnostnega načina razvoja tako na osebni kot na profesionalni ravni. Da bi mlade čim prej spodbudili k

prevzemanju odgovornosti za svoja dejanja ter prispevanje k uresničevanju ciljev trajnostnega razvoja, je nujno, da krepitev njihovih podjetnostnih kompetenc nadgradimo z globalno dimenzijo – tako bodo bolje razumeli povezanost in soodvisnost ljudi in okolja ter lažje razmišljali o načrtih za prihodnost, ki bodo skladni tako z njihovimi lastnimi željami in potrebami kot tudi s potrebami naše globalne skupnosti. Živimo namreč na skupnem planetu, zato je treba tudi na prebivalce in prebivalke Zemlje gledati s perspektive enotne skupnosti.

VIRI IN LITERATURA

International Cocoa Initiative (2021). Child labour in cocoa growing. Dostopno na: <https://cocoa-initiative.org/our-work/child-labour-in-cocoa> (pridobljeno 4. 3. 2021).

Bureau of International Labor Affairs (2019). Child Labor and Forced Labor Reports: Colombia. Dostopno na: <https://www.dol.gov/agencies/ilab/resources/reports/child-labor/colombia> (pridobljeno 4. 3. 2021).

Fashion Revolution Foundation (b. l.). Exploitation or emancipation? Women workers in the garment industry. Dostopno na: <https://www.fashionrevolution.org/exploitation-or-emancipation-women-workers-in-the-garment-industry/>.

Fair Wear Foundation (2018). Breaking the silence: The FWF violence and harassment prevention programme. Dostopno na: https://api.fairwear.org/wp-content/uploads/2018/04/2018_FWF_Breaking-the-silence.pdf (pridobljeno 4. 3. 2021).

International Labour Organization (2019). Child labour in mining and global supply chains. Dostopno na: https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/-/asia/-/ro-bangkok/-/ilo-manila/documents/publication/wcms_720743.pdf (pridobljeno 4. 3. 2021).

Alberta, O. N., Amaratunga, D., Haigha R. P. (2018). Evaluation of the Impacts of Oil Spill

Disaster on Communities and Its Influence on Restiveness in Niger Delta, Nigeria. University of Huddersfield, Queensgate. Dostopno na: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1877705818301607> (pridobljeno 4. 3. 2021).

Center sever-jug Sveta Evrope (2008). Smernice za globalno izobraževanje. Zasnova in metodologije globalnega izobraževanja za izobraževalce in oblikovalce politike. Dostopno na: <https://rm.coe.int/168070eb93> (pridobljeno 16. 12. 2020).

Andreotti, V. (2006). Soft versus critical global citizenship education. V: Policy and Practice: A Development Education Review, Vol. 3, Autumn, str. 40-51. Dostopno na: <https://www.developmenteducationreview.com/issue/issue-3/soft-versus-critical-global-citizenship-education> (pridobljeno 22. 12. 2020).

Andreotti, V., Stein, S. idr. (2019). Gesturing Towards Decolonial Futures Global Citizenship. Otherwise Study Program. Dostopno na: <https://decolonial-futuresnet.files.wordpress.com/2019/05/decolonial-futures-gce-otherwise-1.pdf> (pridobljeno 22. 12. 2020).

The Social Progress Imperative (2018). Social Progress Index. Dostopno na: <https://www.social-progress.org> (pridobljeno 22. 12. 2020).

New Economics Foundation (b. l.). Happy Planet Index. Dostopno na: <http://happyplanetindex.org> (pridobljeno 22. 12. 2020).

OECD (b. l.). Better Life Index. Dostopno na: www.oecdbetterlifeindex.org/# (pridobljeno 22. 12. 2020).

Društvo Humanitas – Center za globalno učenje in sodelovanje (2020). Dostopno na: <https://www.humanitas.si> (pridobljeno 22. 12. 2020).

GENE Global Education Innovation Award (2018). Dostopno na: <https://gene.eu/awardees-2018> (pridobljeno 16. 12. 2020).

EntreComp: Okvir podjetnostne kompetence (2019). Ljubljana: Zavod RS za šolstvo. Dostopno na: <https://www.zrss.si/pdf/entrecomp.pdf> (pridobljeno 16. 12. 2020).

Ministrstvo za zunanje zadeve (2019). Cilji trajnostnega razvoja. Cilj 4. Dostopno na: [http://mzz.arhiv-spletisc.gov.si/si/zunanja_politika_in_mednarodno_razvojno_sodelovanje_in_humanitarna_politike_mrs/cilji_trajnostnega_razvoja/cilj_4_vsem_enakopravno_zagotoviti_kakovostno/index.html](http://mzz.arhiv-spletisc.gov.si/si/zunanja_politika_in_mednarodno_pravo/mednarodno_razvojno_sodelovanje_in_humanitarna_politike_mrs/cilji_trajnostnega_razvoja/cilj_4_vsem_enakopravno_zagotoviti_kakovostno/index.html) (pridobljeno 16. 12. 2020).

Ministrstvo za zunanje zadeve (2019). Sprememimo svet: agenda za trajnostni razvoj do leta 2030. Dostopno na: http://mzz.arhiv-spletisc.gov.si/fileadmin/pageuploads/Zunanja_politika/ZDH/Politike_MRS/Sprememimo_svet_-_Agenda_za_trajnostni_razvoj_2030.pdf (pridobljeno 16. 12. 2020).